

בס"ד, ה' שבט התשפ"ו

מנחות י"ב – דיני פיגול במנחה

שאלות:

1. שלמה כהן, נתן את הקומץ בכלי וחשב לאכול את המנחה בעוד יומיים, האם הוא בהכרח חייב כרת לכשיאכל את השיריים?

המשך דיני פיגול בקרבנות מנחה

המשנה ממשיכה לדון בדיני פיגול (מחשבת חוץ לזמנו) ופסול חוץ למקומו (מחשבת חוץ לעזרה) במנחה. המשנה הזו זהה למשנה שראינו בזבחים דף כט, אלא שכאן מדובר על ארבעת עבודות המנחה (קמיצה, נתינה בכלי, הולכה והקטרה) הם נלמדו בהיקש של המנחה לחטאת.

○ הכלל הוא שכל הקומץ או נותן בכלי/מוליך/מקטיר על מנת לאכול דבר שדרכו לאכול (שיריים) או להקטיר דבר שדרכו להקטיר (קומץ/לבונה):

▪ חוץ למקומו – פסול ואין בו כרת.

▪ חוץ לזמנו – פגול וחיבין עליו כרת, ובלבד שיקריב המתיר כמצותו כלומר, שלא יהיה שום פסול אחר בעבודה אחרת, שרק מחשבת הפיגול היא הפסול אבל אם עבודה אחרת תהיה במחשבת חוץ למקומו, או במנחת חוטא שלא לשמו יהיה פסול ללא חיוב כרת, והמשנה מביאה דוגמאות ל'קרב המתיר כמצותו', ו'שלא כמצותו'.

דוגמאות ל"קרב המתיר כמצותו" שחייב כרת:

○ קמץ בשתיקה (בלי מחשבה), ואז נתן בכלי/הוליך/הקטיר חוץ לזמנו.

○ קמץ חוץ לזמנו, ואז נתן בכלי/הוליך/הקטיר בשתיקה.

○ קמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר – שכל העבודות האלה היו חוץ לזמנו.

דוגמאות ל"לא קרב המתיר כמצותו" (פסול ואין בו כרת):

○ קמץ חוץ למקומו, ואז נתן בכלי/הוליך/הקטיר חוץ לזמנו (כי ערוב מחשבת פסול שונה כבר מוציאה מידי כרת).

○ קמץ חוץ לזמנו, ואז נתן בכלי/הוליך/הקטיר חוץ למקומו. ואפילו אם רק בעבודה אחת חשב חוץ למקומו.

○ מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן (שפוסלת אותן, ולכן פועלת כמו מחשבת חוץ למקומו בשאר המנחות) – גם אם לאחר מכן חישב חוץ לזמנו, לא קרב המתיר כמצותו, ואין בה פיגול.

צירוף מחשבות:

○ כאן מדובר בשתי מחשבות בעבודה אחת (כי הדוגמאות הקודמות עסקו בשתי עבודות, ורבי יהודה שחולק על חכמים בהמשך המשנה חולק גם בעבודה אחת):

- אם חישוב לאכול כזית בחוץ כזית למחר, או כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר – פסול ואין בו כרת.

מחלוקת רבי יהודה וחכמים:

- **רבי יהודה** אומר: אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום – פיגול וחייבין עליו כרת. אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן – פסול ואין בו כרת.
- **חכמים** אומרים: זה וזה פסול ואין בו כרת, מרגע שיש פסול אחר, כבר לא יכולה לחול על המנחה חובת כרת.

2. יובל פיגול מנחה בהולכת הקומץ למזבח, והתברר שחלק מהמנחה אבד, האם המנחה התפגלה?

האם אפשר לפגל בהקטרה כשהשיריים חסרים?

נשאלה שאלה לאמוראים לדברי **רבי יוחנן** שראינו בדף ט' ששיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאפשר להקטיר את הקומץ עליהם אבל הם אסורים באכילה: האם הקטרה כזאת שנעשתה במחשבת חוץ לזמנו הופכת את המנחה לפיגול וגם גורמת שלא ימעלו בשיריים האלה?

- **רב הונא** אמר: שלא מועילה ההקטרה. ואפילו לדעת **רבי עקיבא** שסובר שזריקת דם מועילה לקורבן שיצא מחוץ לעזרה ולא מועלים בו יותר – שם הפסול הוא מחמת דבר אחר (יצא מחוץ לעזרה), אבל הקרבן קיים בשלמותו. וכאן, הפסול הוא פסול בגוף המנחה עצמה, ולכן ההקטרה לא מועילה.
- **רבא** חולק ואומר: להיפך, ההקטרה מועילה, אפילו לדעת **רבי אליעזר** שזריקה לא מועילה ליוצא, כי כאן המנחה שחסרה עדיין נמצאת בתוך העזרה, ולכן ההקטרה מועילה לה.

הוכחת רבא (ודחייתה):

- **רבא** ביקש להוכיח שהקטרה מועילה לשיריים שחסרו, מבריייתא שרבי חייא שנה על המשנה. אבל בניגוד למשנה שלנו הוא לא שנה בכל ארבעת המקרים של חוץ למקום והזמן בשיריים ובקומץ את המקרה 'או כזית', למשל 'לאכול כזית משייריה בחוץ'. ובסוף הוא כן שנה את הכלל שכולל את המחשבות בנתינת הכלי, הולכה והקטרה. והשאלה היא למה הוא לא שנה את המקרים האלו של 'או כזית'?
- **רבא** טען: שהסיבה היא שרבי חייא הבין שהמילים 'או כזית' גם במשנה שלנו, מכוונות למנחה שחסרה ונשאר ממנה רק כזית, (ולא שהוא חשב על כזית מתוך המנחה השלמה). שאמנם מחשבת קמיצה לא יכולה להפוך אותה לפיגול, כי אז המנחה חסרה לפני קמיצה והיא פסולה. אבל עבור המלאכות שאחרי נתינה בכלי, כן ניתן לפגל בהקטרה אפילו במחשבה על הכזית שנשאר מהשיריים.
- מאידך, אי אפשר לשנות 'או כזית מקומצה' על הקומץ, כי אם הקומץ חסר לא ניתן לבצע איתו את שאר הפעולות עד ההקטרה, ולכן **רבי חייא** לא שנה את המקרים של 'או כזית' גם לא על השיריים, כי זה לא מתאים לקומץ ולא מכסה את כל המקרים.

ורבי חייא פירש בצורה הזו את משנתנו, וממילא לגבי השיריים, הדין במשנה הוא, שמנחה

שחסרה אחרי הקמיצה ונשאר ממנה כזית, מחשבת חוץ לזמנו מועילה במתן כלי, הילוך והקטרה וחייבים עליה כרת. ומכאן ההוכחה של **רבא** שהקטרה מועילה לשיריים שחסרו.

- **אביי** דחה את הראיה של **רבא**: הברייתא של **רבי חייא** היא בשיטת **רבי אלעזר** (שדורש שיקריב את המתיר כולו כדי להתחייב בחוץ, ולכן הוא לא שונה "או כזית" בקומץ כי חייב להקטיר את כל הקומץ, ובגלל הקומץ הוא גם לא שונה את זה בשיריים).
הגמרא מקשה שאם הברייתא היא בשיטת **רבי אלעזר**, אז היה צריך לשנות במקום להקטיר קומצה בחוץ למשל, להקטיר קומצה ולבונתה כי הוא דורש שיקרבו שני המתירים ביחד, בשביל לפגל. הגמרא מתרצת שמדובר על מנחת חוטא שאין בה לבונה.

חזרת רבא וראיה שנדחתה מלחם הפנים:

- הגמרא אומרת **שרבא** חזר בו: ואמר שבאמת הקטרה לא מועילה לשיריים שחסרו.
הראיה: בלחם הפנים כתוב שאם נפרסה אחת מהן (ונחסרה), חלותיה כולן פסולות (ולא ניתן להקטיר את הבזיכין – ומכאן הראיה), והוא מדייק שדווקא נחסרה אבל אם יצאה מחוץ לעזרה השאר כשרות, ואפשר להקטיר את הבזיכין גם על החלה שבחוץ, כדעת **רבי עקיבא**. מכאן לומדים שאפילו ל**רבי עקיבא**, במקרה של חסרון – לא מועילה ההקטרה.
 - **אביי** דחה את הראיה: כי אפשר שהדיוק מהברייתא של לחם הפנים הוא, שרק אם נטמאה ניתן להקטיר, כי הציץ מרצה אבל יצאה הכל פסול ולא ניתן להקטיר, כשיטת **רבי אליעזר** אבל באמת יכול להיות שלפי **רבי עקיבא** ניתן להקטיר על מנחה שחסרה לאחר הקמיצה.
3. אחיהוד נתן את הקומץ בכלי וחשב לאכול חצי כזית מהשיריים בעוד שבוע, ולהקטיר חצי כזית קומץ בעוד שבוע, הוא פיגל את המנחה?

צירוף מחשבות חלקיות לפיגול

- המשנה אומרת: שאם חישב לאכול כחצי זית שיריים ולהקטיר כחצי זית קומץ למחר – כשר, כי אכילה והקטרה לא מצטרפים.
- הגמרא מדייקת: אכילה והקטרה לא מצטרפים, אבל אכילה ואכילה – מצטרף לכזית אפילו אם מכוון לאכול דבר שדרכו להקטיר כמו קומץ, ופוסל. הגמרא מקשה: הרי המשנה הקודמת אמרה שמחשבה על דבר שאין דרכו לאכול כמו קומץ לא פוסלת?
 - **רבי ירמיה** מתרץ: המשנה היא בשיטת **רבי אליעזר**, שסובר שמחשבין מאכילת אדם לאכילת מזבח ומאכילת מזבח לאכילת אדם (והוא פוסל אם חישב להקטיר שיריים או לאכול קומץ).
 - **אביי** תירץ: ניתן להעמיד את המשנה אפילו לשיטת **חכמים**: המשנה לא מלמדת על צירוף דבר שאין דרכו לאכול, אלא על צירוף חצאי זיתים של דבר שדרכו לאכול (כגון חצי זית בחוץ וחצי זית למחר), אבל הגמרא מקשה שהדבר הזה כבר נשנה במשנה הקודמת.

הגמרא ממשיכה לברר את הדיוק מהמשנה, ומגיעה למסקנה בתחילת הדף הבא, שבאמת המשנה משמיעה לנו, שאכילת חצי זית שיריים והקטרת חצי זית קומץ לא מצטרפות לכזית, והחידוש הוא שלמרות שכל אחד מהם הוא מחשבה לפעול בו כדרכו, הם לא מצטרפים.

ובזה מסתיים הפרק, הדרך עלך כל המנחות.